

23. ÉVFOLYAM 1. SZÁM
2026. MÁRCIUS 27.

VASI ÉPÍTÉSZ

BÁLOZTUNK

Gombás Mónika

A Vas Vármegyei Építész Kamara évről évre hagyományosan megszervezi a kétnapos Vas Megyei Műszaki Bált. Idén immáron 43. alkalommal találkozott az érdeklődők a kőszegi Irottkő Hotel elegáns aulájában február 14-én. A programot szokásosan a Lorigo TSE látványos tánc műsora indította el, majd az elnöki köszöntő következett. Díszvendégként Nagy Jonathan bűvész üdvözölhette a bálti közönséget. Éjfél előtt a várva várt bálti kvíz, majd a tombolahúzás következett. A zenét ebben az évben is a Cabo Wabo Party Band szolgáltatta.

ÚJDONSÁG A BÁLON

Az eddig megszokott gyakorlattal ellentétben - nem titkolatlan motivációs szándékkal - a kamarai vezetőség idén azoknak az építészeknek a munkáit állította ki a bálti biennálé gyűjteményben, akik jegyvásárlással támogatták az elegáns eseményt, s nem utolsó sorban jelenlétükkel emelték annak minőségét. Remélhetőleg, jövőre még több anyag kerülhet a tablókra! (A fotón a kiállítás létrejöttének közreműködői láthatók.)

2026. ÉVI PROGRAMJAINK

2026. január 29. – Építész Klub: Modern és fenntartható építést a CLT rendszerrel
 2026. február 14. – Műszaki bál, Kőszeg, Hotel Irottkő
 2026. február 26. – Építész Klub: Vaskapu – Puklerné Kovács Erika
 2026. március 26. – Építész Klub: Albánia – Csóka Csaba
 2026. április 30. – Építész Klub: Egyiptom – Takács András
 2026. április 30. - Vasi Építészeti Biennálé 2026 jelentkezés
 2026. május – Szakmai kirándulás Zircra és Veszprémbe
 2026. június 13. – Nyárindító kamarai PIKNIK – Herman Iskola
 2026. szeptember vége – október eleje – 5 napos kamarai kirándulás Erdélybe
 2026. november – Vasi Építészeti Biennálé 2026 bemutatása és Rauscher Miksa-díj átadása
 2026. december – Karácsonyi évszázó összejövetel – kamarai székely

NYÁRINDÍTÓ PIKNIK

Kedves Kollégák, Barátok és Családtagok!

A Vas Vármegyei Építész Kamara szeretettel meghív mindenkit nyárindító piknikjére, amely remek alkalmat kínál a szakmai és baráti kapcsolatok ápolására, valamint egy kellemes nap eltöltésére a szabadban.

Időpont: június 13., 11 óra

Helyszín: Szombathely, Kisalföldi ASzC Herman Ottó Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium kertje

Programterv:

- 11:00 - Piknik tízórai: Házi sajtos sütemények kóstolója, gyümölcsök és kávé
- 12:00 - Szakmai program: Az iskola rövid bemutatása, majd az Ernusz (Szirmay) kastély parkjának megtekintése Pintér Gábor elnökségi tagunk vezetésével
- 13:00 - Közös főzés és ebéd: Tűzrakás és bográcsgulyás készítése közösen
- 14:00 - Kötetlen program
Sok szeretettel várunk mindenkit egy közösen eltöltött hangulatos napra!
Vas Vármegyei Építész Kamara

TET-ÜLÉS BUGYIBAN

Takács András

A Területi Elnökök Tanácsa (TET) február 24-én és 25-én Bugyiban, a Forster Vadászkastély és Szállodában tartotta kétnapos ülését a tavaszi - várhatóan május 15-én tartandó - küldöttgyűlés előkészítése érdekében.

Korábban - január 20-án - online TET ülést is tartottunk, megbeszéltek az elsőfokú Etikai-fegyelmi Bizottság működésével kapcsolatos kérdéseket, az első év tapasztalatait, a 2026-os évvel kapcsolatos terveket - különösen a pénzügyieket. A MÉK új elnöksége ismertette a tervezett elnökségi feladatmeg-

osztást, felvázolta a területi kamarák szerepét a MÉK munkájában, az országos kamara elnöke beszámolt az Ötpacsirta utcai székház helyzetéről.

A februári TET-ülésen az építész kamarák elnökei és titkárai vettek részt. Az első nap délelőttjén az országos elsőfokú Etikai-fegyelmi Bizottság pénzügyi fedezetéről tárgyaltunk. Ehhez kapcsolódóan szükséges a MÉK Alapszabályzatának és Etikai-fegyelmi Szabályzatának módosítása is, ennek koncepcióját beszéltük meg. Délután az online TET-ülésen bemutatott elnökségi feladatmegosztás alapján két témát jártunk körül: elsőként Medvegy Gabriella adott elő a MÉK nemzetközi kapcsolatairól, az ezzel kapcsolatos jelenleg is működő és várható rendszerekről, majd Györffy Zoltán tolmácsolásában a pályakezdő építész kamarai segítségéről, a

EGYNAPOS SZAKMAI KIRÁNDULÁS

Vas Vármegyei Építész Kamara

Szervezés alatt áll egy szakmai kirándulás idén májusban, amelynek keretében Zircra és Veszprémbe látogatnánk. Zircen a Ciszterci Látogatóközpontban vezetett túra keretében megtekinthetjük a Műemlékkönyvtárat és a Bazilikát, valamint szabadon választott program keretében bejárhatjuk az Arborétumot, Királyteremet, Vöröstornyot és a Rendtörténeti kiállítást is.

Ezután Veszprémbe utaznánk, ahol vezetett túra keretében először a Főszékesegyházat, az altemplommal, majd a Szent György Kápolnát, másodsor pedig az Érseki Palotát és a Gizella Kápolnát látogathatnánk meg. A két túra között szabad program keretében bejárhatjuk a Biró-Giczey Ház kiállításait és annak kertjét is. Amennyiben időnk engedi, mielőtt hazautaznánk, a nap végén rövid sétát teszünk a Séd patak völgyében.

Sok szeretettel várunk minden érdeklődőt!

FÉLIDŐBEN A SZOMBATHELY MOBILITÁSI TERV FELÜLVIZSGÁLATA

Tóthné Temesi Kinga

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata a fenntarthatóság iránti elköteleződése, valamint a város közlekedés-fejlesztési céljainak, intézkedéseinek megalapozása érdekében 2020-ban határozta el a Fenntartható Városi Mobilitási terv (SUMP) készítését. Célja, hogy fenntartható és integrált megoldásokat kínáljon a városi közlekedési problémákra, hozzájárulva ezzel a klímavédelmi és energiahatékonysági célkitűzések teljesüléséhez.

zásra. A Mobilitási terv az eddigi közlekedéstervezési gyakorlathoz képest nagyobb hangsúlyt helyez az emberközpontú szemléletre, valamint a lakosság és az egyes érdekcsoportok bevonására, a különböző szakpolitikai területek összehangolására, szakít az egyoldalú, hagyományos ágazati megközelítéssel, a mobilitási kérdéseket komplexen kezeli. Az egészséges, fenntartható települések kialakítása során a klímaváltozással kapcsolatos felkészülés is feladat. Ez magában foglalja a települések zöldítését, a klímatudatos tervezést és szemléletformálást, melyek közvetve segítik a fenntartható gyalogos, kerékpáros és közösségi közlekedés szerepének növekedését (Szombathely SUMP 2022 Trenecon). A Mobilitási terv nem egy statikus dokumentum, hanem időről időre azt aktualizálni szükséges, melynek egyes lépéseit az alábbi ábra szemléletesen részletezi.

A 2022-ben elfogadott SUMP felülvizsgálata 2025 augusztusában megkezdődött. A felülvizsgálat célja, hogy Szombathely közlekedési rendszere hosszú távon is fenntartható, hatékony és környezetkímélő legyen. Ehhez elengedhetetlen a meglévő terv átfogó elemzése, amely kiterjed a közlekedési helyzet részletes értékelésére, a stratégiai célkitűzések és beavatkozások vizsgálatára, valamint a fenntartható mobilitási lehetőségek integrálására a város fejlődési elképzeléseivel összhangban. A felülvizsgálat során részletes adatgyűjtés és helyzetelemzés készült, amely magában foglalja a meglévő közlekedési infrastruktúra állapotának felmérését, a forgalmi tendenciák és lakossági közlekedési szokások vizsgálatát, valamint a közlekedés környezeti hatásainak – például a légszennyezettség és zajterhelés – értékelését.

A felülvizsgálatot végző Mobilissimus Kft. decemberben kérdőíves felméréssel vonta be a lakosságot a városban és környékén lakók közlekedési szokásainak és az általuk érzékelt problémák feltárására. A kérdőíves eredmények és az intézményi egyeztetések feldolgozása alapján elkészült helyzetértékelést a tervezők február 10-én a Városházán megtartott partnerségi fórumon mutatták be. A fórumot követően fókuszcsoportos beszélgetések során volt lehetőségük az érdeklődőknek témakörönként még mélyebben elemezni a tervezőkkel közösen a szombathelyi lakosság leginkább fontosnak ítélt mobilitási szükségleteit. Az elemzések alapján határozhatók meg azok a problémák és fejlesztési lehetőségek, amelyek beépítésre kerülnek a frissített SUMP dokumentumba. A közösségi közlekedés fejlesztésének kiemelt szerepet kell kapnia a felülvizsgálat során. Ennek érdekében felülvizsgálatra kerül a helyi és helyközi autóbusz-köz-

lekedés menetrendi struktúrája és útvonalhálózata, a járatsűrűség az új intermodális csomópont figyelembevételével. A cél, hogy a tömegközlekedés versenyképes alternatívát nyújtson a személygépkocsival közlekedők számára, csökkentve ezzel a városi gépjárműforgalmat és a környezetterhelést. A fenntartható közlekedési módok előmozdítása érdekében szükséges a kerékpáros és gyalogos infrastruktúra fejlesztésének átfogó vizsgálata. Az összefüggő, biztonságos és jól használható kerékpáros hálózat kialakítása mellett a belvárosi forgalomcsillapítás lehetőségei is megvizsgálásra kerülnek, beleértve a zero emissziós zónák bővítését és a gyalogosbarát közterületek fejlesztését. Az intelligens közlekedési rendszerek bevezetésének lehetőségeit is értékelni fogja a terv. A digitális forgalomirányítási és parkolásiirányítási megoldások hozzájárulhatnak a városi mobilitás hatékonyságának növeléséhez. Emellett szükség van a parkolási koncepció frissítésére

is, különös tekintettel a belvárosi és lakóövezeti parkolási lehetőségek optimalizálására, az ezzel kapcsolatos szabályozásokra és az alternatív parkolási megoldásokra.

A fenntartható városi mobilitástervezés nyolc alapelven nyugszik:

- „Funkcionális városrészeire” kell tervezni a fenntartható mobilitást
- Intézményi határokon átnyúló együttműködésre van szükség
- Be kell vonni a lakosságot és az érdekelteket
- Értékelni kell a jelenlegi és jövőbeli teljesítményt
- Hosszú távú jövőképet és egyértelmű megvalósítási tervet kell kidolgozni
- Valamennyi közlekedési módot integráltan kell fejleszteni
- Gondoskodni kell a nyomon követésről és értékelésről
- Biztosítani kell a minőséget (SUMP útmutató 2. kiadás)

A Mobilitási terv a legjobb nemzetközi gyakorlatokon alapuló, de a hazai tervezési közegbe illesztett és a helyi sajátosságokhoz igazított tervezési módszertan szerint került kidolgo-

A hagyományos közlekedéstervezés és a fenntartható városi mobilitástervezés közötti különbségeket az alábbi táblázat foglalja össze.

Hagyományos közlekedéstervezés	Fenntartható városi mobilitástervezés
Hangsúly a közlekedésen	Hangsúly az embereken
Elsődleges célok: Forgalmáramlási kapacitás és sebesség	Elsődleges célok: Elérhetőség és életminőség, beleértve a társadalmi méltányosságot, az egészséget és a környezet minőségét, valamint a gazdasági életképességet
Az egyes közlekedési módokra való összpontosítás	Valamennyi közlekedési mód integrált fejlesztése és elmozdulás a fenntartható mobilitás irányába
Az infrastruktúra a fő téma	Az infrastruktúra, a piac, a szabályozás, a tájékoztatás és a promóció kombinációja
Ágazati tervezési dokumentum	A kapcsolódó szakpolitikai területekkel összhangban álló tervezési dokumentum
Rövid- és középtávú megvalósítási terv	Rövid- és középtávú megvalósítási terv hosszú távú jövőképhez és stratégiába ágyazva
Egy közigazgatási területet fed le	Egy funkcionális városrészt fed le a munkabájtársi áramlatok alapján
Közlekedésmérnökök területe	Interdiszciplináris tervezőcsapatok
Szakértők általi tervezés	Az érdekeltek és a lakosság bevonásával történő tervezés átlátható és részvételi megközelítéssel
Korlátozott hatásvizsgálat	A hatások módszeres értékelése a tanulás és fejlődés elősegítése érdekében

A SUMP felülvizsgálatának egyik kulcseleme a társadalmi és szakmai egyeztetés, amely biztosítja, hogy a városlakók, a közlekedési szolgáltatók és más érintettek véleménye és igénye beépüljön a tervezésbe.

A világ számos városában találunk jó példákat az élhető város kialakítására. Jan Gehl Élhető városok című könyvének fülszövege jó ajánlás lehet a szombathelyi SUMP felülvizsgálatához is.

„A városoknak nem ideológiákat kell alátámasztaniuk, hanem az életigenlés terepének lenniük, amelynek kiindulópontja, mozgatója, értelme és célja egyetlen dolog: az ember. Hogyan lehet ezt szem előtt tartani egy olyan művi világban, ahol elviselhetetlen a sűrűség, a helyhiány, a technika mindent átható uralma, a zaj, a szennyezés? Mit és hogyan lehet tenni úgy, hogy mindennek ellenére élhető, biztonságos, fenntartható és egészséges legyen a környezetünk?”

Fenntartható Városi Mobilitási Tervezés (SUMP) folyamatábrája

© Rupprecht Consult 2019

RRP/CLT - SZAKMAI ELŐADÁS

AZ ÉPÍTÉS Z KLUBBAN

Mangliár László

A januári Építész Klub előadásának címe a „Modern és fenntartható építészeti a CLT rendszerrel”, alcíme a „Tervezés és kivitelezés” volt. Az esten építésszek mellett statikusok is részt vettek.

A több évtizede használt, jól bevált rétegelt ragasztott fa tartók jellemzően vonalszerű, egyenes, vagy hajlított pillérek, gerendák, illetve keretek lehetnek. A keresztirányban rétegragasztott fa elemek viszont jellemzően falpanelként, illetve födémpanelként hasznosíthatók.

A keresztirányban rétegragasztott fapanel – RRP (angolul CLT: Cross-Laminated Timber, vagy BSP, BBS, X-LAM) - egy speciálisan felépített tömör fa szerkezeti elem teherhordó célokra. Története az 1990-es évek elején a fában gazdag Ausztriából és Németországból indult, ahol az olajválság idején csökkenteni akarták a magas energia igényű vasbeton és acél szerkezetek arányát. Gyorsan elterjedt a hagyományosan fával építkező észak-európai és észak-amerikai országokban, Ausztráliában és Új-Zélandon. Forradalmasította a modern építészeti, csökkentve az építési hulladékot és a szén-dioxid-kibocsátást. A CLT, mint faalapú építési rendszer, ma már kulcsszerepet játszik a környezetbarát, gyors és hatékony építkezésekben. Laszans, de biztosan hazánkban is terjed.

A nagy méretekben is gyártható panelek legalább három, egymásra merőleges száliránnyal elhelyezett, egymáshoz ragasztott fenyő deszkarétegekből állnak. Ennek a különleges ragasztási módnak köszönhetően a dagadás, zsugorodás, valamint a vete-medés mértéke elhanyagolható. A rétegek egymásra merőleges száliránya garantálja a termék hossz- és keresztirányú formatar-tósságát és jó terhelhetőségét. Kitűnően alkalmas térképző építő elemek, mint például fal, födém, tető kialakítására. A panelek vastagsága az igénybevételeknek megfelelően tervezhető. Az elemeket jellemzően üzemben előregyártottan, 3D-s tervezés alapján pontos méretre szabva szállítják az építkezés helyszínére, ahol szükség esetén hagyományos eszközökkel megmunkálható. CLT panelekkel már üzemben előregyártott térmodul házak és készülnek.

Szikszay István tervezési és kivitelezési támogatóként munkahelyén - a JAF Holz Ungarn Kft. - sokat tesz az új alapanyag és építési mód magyarországi elterjesztésért. Elmondása szerint a CLT a fa minden pozitív tulajdonságával rendelkezik: ökológiailag fenntartható karbonsemleges alapanyagból készül, szárazon és gyorsan kivitelezhető, kiváló hő- és hangszigetelő, rögtön és több irányban terhelhető, a szerkezetek előregyártásával gyors és pontos építés érhető el, továbbá minimálisra lehet csökkenteni az építkezéssel járó hulladékmenyiséget is. Alacsony súlya miatt könnyen szállítható, emelhető. Emeletráépítésnél, nehezen megközelíthető helyen ideális. Magas tűzállóságú és vegyi ellenállású. Kellemes szobaklimát és megjelenést biz-

tosít: a látszó felület hőmérséklete a szobai hőmérsékletéhez közeli. Belül készülhet látható, vagy burkolt szerkezetként. Megfelelő méretezéssel és kialakítással a könnyű és rugalmas szerkezet fokozottan földrengésálló is lehet.

Eladásában bemutatott néhány - a CLT fa elemek összekapcsolására szolgáló - speciális rögzítőelemet, illetve néhány hazai és külföldi épületet, ahol CLT elemeket használtak: tisztán faszervezetű magas-épületeket, illetve hagyományos rétegragasztott szerkezetekkel, vasbetonnal vagy acéllal kombinált vegyes szerkezetű épületeket. Ezek az épületek lehetnek akár 15-20 szintes toronyházak, vagy kisebb épületek nehezen megközelíthető helyeken, egyedi, vagy moduláris felépítésű tipizált épületek.

Második előadónk, a szombathelyi Sallér Bálint több éves tapasztalatot szerzett Ausztriában faszervezetű épületek kivitelezésében. Ma már egyre több cég foglalkozik CLT házak kivitelezésével, de cége - a toronyi Sallér Bau Kft. - az elmúlt években úttörő volt a CLT szerkezetű épületek kivitelezésében. Érdekes eladásában néhány általuk kivitelezett épület építési folyamatát mutatta be fényképeken, mint például a Vas Vármegyei Markusovszky Egyetemi Oktatókórház 2024-ben átadott kétszintes orvos-nővér apartmanháza Szombathelyen, a zalacsányi konferenciaépület bővítése, a Csobánkai Magocska bölcsőde építése, egy balatonalmádi családi ház és a Kübekháza-i határátkelő épülete.

KIRÁNDULÁS A VASKAPU ERŐMŰHÖZ

Mangliár László

A februári Építész Klub témája a Vaskaphoz tett szakmai kirándulás élménybeszámolója volt. A szakmai programon Puklerné Kovács Erika a Vas Vármegyei Mérnök Kamara tagjaként vett részt.

A csoport az első napon Szegeden és Aradon át Temesvárra utazott. Szegeden vízvédelmi emlékeket néztek meg, előadást hallhattak az épülő BYD autógyár beruházással kapcsolatos vízügyi tervezési és kivitelezési nehézségekről, valamint a parajdi sóbánya elárasztása miatt kimosódó só miatt szükséges magyar környezetvédelmi intézkedésekről. Aradon a Szépművészeti Múzeumban többek között megtekintették Feszty Árpád festőművész hatalmas alkotását, a „Krisztus temetése” című triptichont, továbbá megkoszorúzták az Aradi 13 vértanú vesztőhelyén felállított emlékművet. Másnap Új-Orsován át a Vaskapu I. erőműhöz utaztak, ahol megnézték a turbinacsarnokot és a Vaskapu Múzeumot. Az erőmű építése 1964-ben indult Románia és Jugoszlávia közös beruházásában. 1972-es befejezése idején ez volt az egyik legnagyobb vízerőmű a világon, a benne található tizenkét turbinacsarnok által generált 2,052 GW-os teljesítménnyel, amely

egyenlően oszlott meg a két ország között. A 32 méteres duzzasztás 240 km hosszan emelte meg a Duna és mellékfolyói szintjét, így tizenkét település, egy sziget és sok-sok történelmi emlék került víz alá.

A római alapítású Orsova a középkorban magyar végvár, a monarchia idején jelentős kereskedelemmel bíró dunai kikötő volt. Mivel a várost az erőmű miatt elárasztották, ezért 1966

és 1974 között északra új várost építettek fel, az orsovaiakon kívül ide költöztették a környék hasonló sorra jutó községeink lakosságát is. Annak idején itt töltötte utolsó éjszakáját magyar földön Kossuth Lajos, és 1948-ban a Magyar Szent Koronát is itt rejtették el. Az 1976-ban épült modern - mai kifejezéssel brutalista - katolikus templomban 2004-ben állított emléktábla idézi fel a Szent Korona orsovai őrzésének történetét. 1972-ben víz alá került Ada Kaleh törökök által lakott kis sziget volt a Duna-n, ahol az ott élő emberek dohány-, szőlő- és rózsatermesztéssel, valamint csempészettel foglalkoztak. Egyesek szerint Ada Kaleh szigete volt a minta Jókai Mór: Az arany ember című regényében a „Senki” szigetéhez. Pusztulása előtt az 1000 lakosú sziget fontos turisztikai célpont volt, ha ma létezne, akár világörökségi védelem alatt is állhatna.

A résztvevők Kis- és Nagy Kazán-szoroson keresztül kishajóval elhajóztak a Széchenyi Emlékhelyig. Az eredeti – a Magyar Mérnök és Építész Egylet által 1885-ben a sziklába vésett - emléktábla a duzzasztás miatt víz alá került, ezért 2017-ben a Magyar Hajózásért Egyesület egy márványtáblát helyezett el a vízvonallal. A tábla a 19. századi Al-Duna szabályozási munkálatokra, Széchenyi István hídépítő és hajózást fejlesztő tevékenységére emlékeztet. Hazafelé úton Belgrádban bejárták a nándorfehérvári várat. Belgrádból Újvidék elővárosáig az ott már üzemelő Budapest-Belgrád gyorsvasúttal utaztak. Ezen a részen a vonatok óránként 200 kilométeres sebességgel tudnak haladni. Títel alatt elhajóztak a Duna-Tisza torkolatáig, hazafelé megcsodálták Szabadka főterét és szecessziós városrészét, végül sétáltak a Pali-csi-tó partján.

Következő alkalom: előadás Egyiptomról
Az április 30-i Építész Klub összejövetelén Takács András Egyiptomról tart előadást a kamari színhelyen.

AZ ÚJJÁSZÜLETŐ BRENNER-VILLA

Bajzik Zsolt – Melega Miklós

A Szombathelyen Brenner-villaként ismert épület eredetileg a szőkeföldi Batthyány uradalomhoz tartozott és „práteri kocsmá” néven vendéglátóhelyként működött. Első térképes ábrázolása 1813-ból ismert. A kőszlopos előcsarnokokkal rendelkező épületben vendégszobák, billiárd- és táncterem várta a szórakozni vágyókat.

1890-ben Brenner (V.) János szombathelyi építész vásárolta meg a birtokot, aki az épületet polgári lakóházzá alakította. 1908-ban testvére, Brenner Tóbiás polgármesterre szállt a ház és a birtok, akinek 1919-ben bekövetkezett halála után özvegye és gyermekei örökölték az ingatlant. 1934-ben a város tulajdonába került az épület, ahol a Szombathelyi Tankerületi Főigazgatóságot helyezték el.

Az 1950-es évek elején tyúkkeltetőt rendeztek be az épületben, majd 1953-tól az úttörők használták. 1962-ben leányotthonná alakították, később az Orlay Fürst

Károly Szakközépiskola osztályait helyezték el itt. 1982-ben az életveszélyesnek nyilvánított épületből kiköltöztették a diákokat. 1988–1989 között a RÁDIUSZ Kiszervezetet újította fel a villát, amelynek során a 19. század első feléből származó oszlopcsarnokot sajnálatos módon eltávolították. Néhány évvel később az épület a

Casino Szombathely Kft. birtokába került, és 1992–1999 között kaszinóként üzemelt. Ezután a 2000-es évek elejéig étterem működött itt. A magára hagyott villát a későbbiekben feltörték, berendezéseit tönkre tették, a ház hajléktalanok tanyájává vált. 2016. április 22-én a tetőtérben tűz ütött ki, és az egész tetőszerkezet megsemmisült. Az elkövetkezendő években a folyamatos beázások nyomán az épület pusztulása felgyorsult, a födémen fásszárú növényzet telepedett meg. A villa megmentésére tett kísérletek sorra kudarcot vallottak, ugyanis az ingatlant hatalmas összegű jelzálog terhelte, a tulajdonos külföldi cég pedig felszámolás alatt állt.

A villa sorsában 2021-ben következett be fordulat, amikor Szombathely városának lehetősége nyílt, hogy elővásárlási jogával élve megszerezze az ingatlant. Az igény késedelmes bejelentése miatt azonban ettől a lehetőségtől elesett a város, a villa így 2023 tavaszán egy pécsi ingatlanforgalmazó cég birtokába került. A Brenner családhoz kötődő épület megmentését fontosnak tartó Szombathelyi Egyházmegye ezután tárgyalásokat kezdett a tulajdonossal, amelyek eredményeként 2023 őszén a villa a püspökség tulajdonába került.

2024-ben az egyházmegye Pothárn László építész kérte fel a felújítási tervek elkészítésére, és az év végén megindultak a szükséges bontási munkálatok. 2025 tavaszára a tartófalak visszafalazása befejeződött, és elkészült az új vasbeton födém. Őzre tető alá került az épület, az év végéig elkészült a külső hőszigetelés, és bekerültek helyükre a külső nyílászárók. A felújítás során lehetőség szerint az épület korához illeszkedő megoldásokat alkalmaztak. A hagyományos módon kialakított fa tetőszerkezet, a kettős fedésű cserépezés, a pallótokos fa ablakok, a külső architektúra rekonstruálása az eredetihez közelítő állapot visszaállítását célozta.

A belső- és tájépítészeti tervek kidolgozása 2025 nyarán vette kezdetét, az egyházmegye által felkért Robert Gutowski Architects Kft bevonásával. A tervezési folyamat során a villa és a hozzá tartozó park egykori állapotát dokumentáló archív fényképfelvételeket is felhasználták. A Gutowski Róbert

irányítása alatt működő szakmai stábnak meghatározó szerepet kapott Gácsi Zsuzsanna szombathelyi származású építész is. Az újjászülető épület kettős funkciót hordoz. Egyrésztől különféle rendezvények (konferenciák, szentmisék, esküvők) megtartására alkalmas közösségi térként hasznosul majd a város lakossága számára, másrészt a helyi identitást erősítő módon a Brenner család emlékezetének megőrzését is szolgálja. A 280 m² alapterületű, 200-250 fő befogadóképességű nagytérmet a különböző rendezvénytípusok igényeinek megfelelően mobil válaszfalakkal 2-3 kisebb térre lesz bontható. A helyiséghez közvetlen kertkapcsolatot biztosító fedett terasz csatlakozik majd. A villa egykori belső tereit és lakóinak életét emlékszoba idézi majd meg, ezen kívül készül egy mobil táblókból álló kiállítás, amely az épület és a Brenner család történetét mutatja majd be. A villában rendezvények kiszolgálását biztosító melegítőkonyha is helyet kap; a tetőtérben zárandokok fogadására alkalmas vendégszobákat alakítanak ki. A felújítás első szakaszában a földszinti terek és az előkert készül el, várhatóan 2026 őszére.

EMLÉKEZÉS WÄLDER ALAJOSRA

Balogh Péter

A 19. század utolsó évtizedeiben Szombathely fejlődése mind társadalmi, mind gazdasági szinten felerősödött. A lakosság létszáma megnőtt, többek között gyárak létesültek, bérházak épültek, a város vasúti központ lett, bankok jelentek meg. A jelentkező igények kielégítésére megfelelő építőipari háttér is kellett. Így megjelentek a különféle vállalkozók, beindult a téglagyártás, építészek, építőmesterek egész sora tevékenykedett a város építési feladatainak elvégzésén.

Széll Kálmán utca 17. sz. alatti bérház

A sok név közül kiemelkedik Wälder Alajos műépítész. Ő 1856-ban, 170 éve született az egykori Torontál vármegyében, Nagybecskerekén (ma Zrenjanin). Német felmenői voltak, apja asztalosmester volt. Tanulmányairól nincsenek adataink, de rendelkezett megfelelő képzéssel, amellyel fiatalon, az eklektika jeles képviselőjének, Hauszmann Alajosnak (1847-1926) irodájában kezdett dolgozni az 1870-es évek közepén. Hauszmann 1876-ban kapott megbízást városunktól egy új városháza és színház együttesének a tervezésére. A kivitelezése 1878-ban kezdődött, ehhez Hauszmann megbízta egyik rajzolóját, Wälder Alajost a helyszíni művezetéssel. Ő így Szombathelyre jött, itt maradt és meghá-

zasodott, a város neves vendéglősnének, Baumann Frigyesnek Anna nevű leányát vette el feleségül. Lassan beilleszkedett a helyi társadalomba, kapcsolatokat épített ki és tervezői megbízásokat kapott. Elsősorban lakóházak, főleg bérházak tervezése fűződik a nevéhez. Egyedül a Széll Kálmán

Vas-vármegyei Kaszinó homlokzata

utcában hét lakóépületet tervezett, köztük Széll K. u. 17. sz. (1899), a 10. sz. (1895), a 12. sz. (1895), a 16. sz. (1896) alatti bérházakat. Ő tervezte továbbá a Thököly utcában a 14. sz. alatti Langer házat (1889), valamint a 34. sz. alatti Geist-házat (1889), amely plasztikus homlokzatával magára vonja a figyelmet. Saját magának is tervezett és épített házat az Óperint u. 14. sz. alatt (1892) és a nevezetes Anna villát (1901) a Középhegyen, amely hőtechnikája miatt is érdekes volt. Egyéb épületei közül kiemelkedik a Király u. 6. sz. alatt épült Vas-vármegyei Kaszinó (1893-1894) erőteljesen tagolt épülete, amely a jómódú polgárság találkozó helye volt. 1945 után a MÁV kezelésébe került, s mint Ady-kultúrotthonként működött, helyet adva sok jó

MÁV Szombathelyi Igazgatóságának székháza

Batthyány tér 6. sz. alatti bérház

Óperint utcai saját lakóház

Geist-ház a Thököly utcában

rendezvénynek. Sajnos később a MÁV jóvoltából a barbarizmus áldozata lett (1971), s helyén egy jellegtelen épület született. Kiemelkedő alkotása volt a MÁV Szombathelyi Igazgatóságának tervezett székház (1894-1895) a Király utca és a Széll Kálmán utca találkozásánál. A historizáló, kétemeletes épületre újabb emeletet húztak, majd később tagozataitól megfosztva új homlokzatot kapott. Wälder a körmendi kórház tervezésére is kapott megbízást, amely 1901-re készült el, továbbá ő tervezte a muraszombati alapítványi kórházat is 1892-ben.

Wälder épületei megjelenésükben hangsúlyosak, az eklektika vonásait hordozzák magukon, felidézve a Hauszmann iroda forrta volt a MÁV Szombathelyi Igazgatóságának tervezett székház (1894-1895) a Király utca és a Széll Kálmán utca találkozásánál. A historizáló, kétemeletes épületre újabb emeletet húztak, majd később tagozataitól megfosztva új homlokzatot kapott. Wälder a körmendi kórház tervezésére is kapott megbízást, amely 1901-re készült el, továbbá ő tervezte a muraszombati alapítványi kórházat is 1892-ben.

(1891), Petőfi utca 6. sz. Jó viszonyt ápolt Rauscher Miksával, néhány jelentős épületét ő kivitelezte pl. Széll Ödön bérpalotája (1896; Kőszegi u. 23.) Mikos ház (Hollán E. u. 1.sz.; 1896), Polgári Fiúiskola, Körmend (1898). Wälder Alajos jelentős szerepet vállalt a város közéletében is. A jó ügyeket anyagilag is támogatta, pl. az épülő múzeum részére 1 millió téglát ajánlott fel (1899). Különösen fontos szerepe volt a Széll K. utca és mellékutcainak kialakításában, miután 1893-ban létrehozták az „Utcanyitási és Rendezési Társulatot”, amelynek tevékeny tagja volt Károlyi Antal alispánnal együtt. Tagja volt a városi építőbizottságnak, a Szépitő Egyesületnek, sőt 1886-ban tűzoltó parancsnok is volt. A század vége felé már nem vállalkozott, inkább az üzleti életben /igazgatótanácsok/ vett részt. 1904-ben Budapesten hunyt el, és itthon temették el nagy részvét mellett a családi kriptában. Fia, Wälder Gyula /1884-1944/ neves építész és egyetemi tanár volt a Műegyetemen, de tevékenykedett szülővárosában is. Wälder Alajos mintaképe volt azoknak a helyi polgároknak, akik a városért sokat tettek és segítségére voltak Éhen Gyulának. Emlékét megérdemelten emléktábla őrzi a Savaria Múzeumban, valamint egy utca a víztorony közelében, a szakirodalom is számontartja.

Széll Kálmán utca 10. sz. alatti bérház

JAVÍTÁS

Előző, 2025. november 27-én megjelent lapszámunk Generációváltás a vezetésben című cikkében rosszul szerepelt a MÉK új elnöksége, ezért elnézést kérünk. A vezetőség összetétele rajtunk kívül álló ok miatt amúgy is módosult. Íme az aktuális:

- Elnök: Tutervai Mátyás
- Alelnökök: dr. Hajnóczi Péter, Medvegy Gabri-

ella DLA, Turi Attila

- Elnökségi tagok: Györfly Zoltán, Herczeg László, Lepsényi Ákos DLA, Makovényi Ferenc dr., Markos Anikó
- Felügyelő Bizottság tagjai: Ambrus Balázs, Brezina Zsolt, Horváth Gábor, Kajári József Tamás, Magi Tibor Zsolt. Elnöke: Horváth Gábor.
- Országos Választási Jelölő Bizottság tagjai: Bánkuti Melitta, Báthory Csaba, Cservenyák

Eszter Ilka, dr. Hartvig Lajos, Horváthné Korinek Judit, Varga Piroška Éva DLA, Végh József. Elnöke: Báthory Csaba.

• Másodfokú Etikai-fegyelmi Bizottság tagjai: B. Nagy Helga, B. Terbe Erzsébet, Bálintné Szabó Veronika, dr. Borbás Péter, Deutsch Mária, Fábrián László, Györgyi Zoltán Gábor, Marthi Zsuzsa, Simon Beatrix, Szalay Tihamér, Vonnák Katalin. Elnöke: Szalay Tihamér.

A lapszám a MÉK támogatásával valósult meg. ■ TÉR ■ a Vas Vármegyei Építész Kamara lapja ■ Alapította: a Vas Megyei Építész Kamara ■ Alapítás éve: 2004
 Megjelenés: kéthavonta 250 példányban ■ Az újságban megjelenő adatok valóságtartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget. ■ Főszerkesztő: Gombás Mónika A szerkesztőbizottság elnöke: Pintér Gábor, társelnöke: Tóthné Temesi Kinga ■ A szerkesztőbizottság tagjai: Ábrahám Ferenc, Balogh Péter, Kiss Albert, Mangliár László, Mátisné Grubánovits Andrea, Takács András, Vincze Csaba ■ Arculattervezés: Yellow Design ■ Tördelés, nyomdai előkészítés: Dpix Kft. ■ Nyomdai munka: Yeloprint Kft. 9700 Szombathely, Géfin Gyula utca 11-13. ■ Ügyvezető igazgató: Dávid Péter ■ Terjesztés: Vas Vármegyei Építész Kamara ■ Hirdetésefelvétel: Vas Vármegyei Építész Kamara, 9700 Szombathely, Thököly Imre utca 14. tel: +36 94 312 461, mobil: +36 30 3014 149 info@vmek.hu ■ Kiadja: Vas Vármegyei Építész Kamara ■ Felelős kiadó: Takács András, a Vas Vármegyei Építész Kamara elnöke ■ ISSN: 2064-9215 ■ Címlapon: Az idei bál (Fotó: Gombás Mónika) ■ A lapban megjelenő fotók készítői: Balogh Péter, Bajzik Zsolt, Gombás Mónika, Mangliár László, Melega Miklós, Puklerné Kovács Erika, Robert Gutowski Architects Kft., © Rupprecht Consult 2019, Sallér Bau Kft. ■ Hátsó borító: Tavasz (Fotó: Pintér Gábor)

